

Valentin TOMULEȚ

BASARABIA
ÎN SISTEMUL ECONOMIC ȘI
POLITIC AL IMPERIULUI RUS
(1812-1868)
STUDII

OPERA OMNIA
CARTEA DE ISTORIE

TIPO MOLDOVA

VALENTIN TOMULEȚ

**BASARABIA
ÎN SISTEMUL ECONOMIC
ȘI POLITIC AL IMPERIULUI RUS
(1812-1868)**

STUDII

**Ediția a II-a,
revăzută și adăugită**

COLECȚIA OPERA OMNIA

Consultant științific:

Conf. univ. dr. Bogdan Ștefanachi

COLECȚIA OPERA OMNIA

Proiect editorial: Roxana Alexandra Costinescu

Redactor: *Aurel Ștefanachi*

Coperta: *Andrei Ștefanachi*

ISBN: 978-606-676-482-7

© Tipo Moldova

Editura TipoMoldova este recunoscută academic de Consiliul Național al Cercetării Științifice pentru domeniile filologie (PN-II-ACRED-ED-2012-0285), istorie și studii culturale (PN-II-ACRED-ED-2012-0355).

Iași, 2014

Printed in Romania

Tipo Moldova,

E-mail: office@tipomoldova.ro

www.tipomoldova.ro

VALENTIN TOMULEȚ

**BASARABIA
ÎN SISTEMUL ECONOMIC
ȘI POLITIC AL IMPERIULUI RUS
(1812-1868)**

STUDII

**Ediția a II-a,
revăzută și adăugită**

COLECȚIA OPERA OMNIA

TIPO MOLDOVA

LISTA ABREVIERILOR

În limba română

ACSSPSA USM	Arhiva curentă a Secției Serviciul Personal, Secretariat și Arhivă a Universității de Stata din Moldova
AIMSR	Arhiva Istorică Militară de Stat din Rusia (Moscova)
AISR	Arhiva Istorică de Stat din Rusia (Sankt Petersburg)
AM	Armata Moldovenească (fond de documente)
AMȘ	Arhiva Militaro-Științifică (fond de documente)
ANRM	Arhiva Națională a Republicii Moldova
ASI	Arhivele Statului Iași
ASRO	Arhiva de Stat din regiunea Odesa (Ucraina)
cert.	certificat
d.	dosar
f.	filă (de dosar)
F.	fond (de documente)
inv.	inventar (de arhivă)
p.	parte (a cărții)
p.	pagină
vol.	volum

În limba rusă

ВУА	Военно-ученый архив (fond de documente)
ГАОО	Государственный архив Одесской области
Д	Дело (dosar de arhivă)
ЖКМ	Журнал Комитета Министров
ЖМВД	Журнал Министерства внутренних дел (СПб)
ЖМГИ	Журнал Министерства государственных имуществ (СПб)
ЖМТ	Журнал мануфактур и торговли (СПб)
ЗБОСК	Записки Бессарабского областного статистического комитета (Кишинев)
ЗИОСХЮР	Записки императорского Общества сельского хозяйства Южной России (Одесса)
ЗАО	Записки Одесского археологического общества (Одесса)
ЗООИД	Записки общества истории и древностей (Одесса)
М	Москва
НАРМ	Национальный архив Республики Молдова
об.	Оборотный (filă verso de dosar, sau manuscris)
оп.	Опись (de arhivă)
отд.	Отделение (compartiment al culegerii de documente)
ПСЗРИ	Полное собрание законов Российской империи. Собрание первое, второе и третье (СПб)
РГВИА	Российский Государственный Военно-Исторический архив
РГИА	Российский государственный исторический архив
Собр.	Собрание
СПб.	Санкт Петербург
Т	Том
ТБГУАК	Труды Бессарабской губернской ученой архивной комиссии (Кишинев)
ТОСК	Труды Одесского статистического комитета

CUPRINS

Argument.....	3
Profesorul și savantul Valentin Tomuleț la 60 de ani	4
Opera științifică a profesorului Valentin TOMULEȚ	16

I. IMPACTUL REGIMULUI DE DOMINAȚIE ȚARIST ASUPRA SITUAȚIEI POPULAȚIEI, GENEZEI ȘI EVOLUȚIEI ELITELOR BURGHEZE ȘI NOBILIARE DIN BASARABIA

1.1. Impactul anexării Basarabiei la Imperiul Rus: proteste și revendicări ale populației (anii 1812-1828).....	36
1.2. Repercusiunile prezenței armatei ruse de ocupație asupra populației din Basarabia (anii 1812-1830).....	70
1.3. Impactul anexării Basarabiei la Imperiul Rus: exodul populației în Moldova de peste Prut (1812-1828).....	94
1.4. Influența regimului de dominație țarist asupra genezei și evoluției burgheziei comerciale din Basarabia (1812-1868).....	116
1.5. Unele considerații privind factorii care au generat schimbări în mentalitatea boierimii din Basarabia sub regim de dominație țaristă (1812-1817).....	150

II. POLITICA COMERCIAL-VAMALĂ A ȚARISMULUI ÎN BASARABIA ȘI INFLUENȚA EI ASUPRA DEZVOLTĂRII COMERȚULUI ȘI CONSTITUIRII BURGHEZIEI COMERCIALE

2.1. Noi opinii privind dezvoltarea comerțului Basarabiei în prima jumătate a sec. al XIX-lea.....	164
2.2. De la liberalism spre protecționism în politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia (1812-1825)	170
2.3. Particularitățile politicii comercial-vamale ruse promovate de administrația imperială în Basarabia în anii '20 ai sec. al XIX-lea	202
2.4. Politica comercială a țarismului în Basarabia și influența ei asupra formării burgheziei comerciale naționale (anii 1812-1868).....	217
2.5. Trăsăturile de bază ale politicii comercial-vamale a țarismului în Basarabia și particularitățile constituirii burgheziei comerciale (anii 1812-1868).....	225
2.6. Influența activității comerciale a negustorilor evrei asupra evoluției stărilor mijlocii din Basarabia (anii 1812-1868).....	236
2.7. Instituirea administrației speciale a orașului Ismail și rolul ei în evoluția burgheziei comerciale (1830-1853)	242

III. CONSTITUIREA BURGHEZIEI COMERCIAL-INDUSTRIALE DIN BASARABIA

3.1. Burghezia basarabească în epoca modernă (clasificarea, caracteristica, evoluția).....	259
3.2. Elite ale burgheziei basarabene: negustorii angroșiți armeni și greci (1812-1868)	290
3.3. Evreii în structura etnică a burgheziei comerciale din Basarabia (anii 1812-1868)	318

IV. BASARABIA ÎN SISTEMUL PIEȚEI INTERNE RUSE

4.1. Relațiile comerciale ale Moldovei cu Imperiul Rus în timpul războiului ruso-turc din anii 1806-1812	334
4.2. Unele probleme de discuție privind includerea Basarabiei în sistemul pieței interne ruse (anii 1812-1868)	347
4.3. Etapele și specificul includerii Basarabiei în sistemul pieței interne ruse (anii 1812-1868)	356
4.4. Реализация бессарабских сельскохозяйственных товаров на украинских и российских рынках (1812-1868 гг.)	382
4.5. Реализация товаров из Украины и других губерний России на бессарабском рынке (1812-1868 гг.)	395
4.6. Роль и значение торговли в становлении и расширении экономических связей Бессарабии с украинскими губерниями (1812-1868 гг.)	414

V. INTEGRAREA BASARABIEI ÎN COMERȚUL EXTERN AL RUSIEI PRIN PORTURILE ISMAIL, RENI ȘI ODESA

5.1. Rolul porturilor Ismail și Reni în comerțul extern al Basarabiei prin Marea Neagră (1812-1856)	431
5.2. Rolul negustorilor din Ismail și Reni în relațiile comerciale ale Basarabiei cu Sublima Poartă în anii '30 ai secolului al XIX-lea	464
5.3. Rolul portului Odesa în exportul de cereale din Novorosia și Basarabia în anii '20-'60 ai sec. al XIX-lea	481

VI. LIMBA ROMÂNĂ ÎN PROCEDURA JUDICIARĂ ȘI TENTATIVE DE CODIFICARE A LEGISLAȚIEI ÎN BASARABIA

6.1. Boicotarea de către funcționarii ruși a aplicării limbii moldovenești (române) în procedura judiciară din Basarabia (29 aprilie 1818 – 29 februarie 1828) (<i>Cazul isprăvnicilor Bender și Hotin</i>)	500
6.2. Poziția nobilimii basarabene și a administrației de stat imperiale privind codificarea legislației în Basarabia (<i>În baza raportului secretarului de stat Urusov din 13 octombrie 1867</i>)	518

VII. VARIA

7.1. Circulația monetară în Basarabia în primele decenii după anexarea ei la Imperiul Rus	533
7.2. Dinamica și structura socială a populației din satul Tabani, județul Hotin, conform datelor recensămintelor fiscale din anii '20-'50 ai secolului al XIX-lea	551
7.3. Colonii evreiești din Basarabia în secolul al XIX-lea	576
Indice antroponimic	591
Omagiatul Valentin Tomuleț în imagini	604
Abrevieri	613

CONTENTS

Argument	3
Professor and scientist Valentin Tomuleț at the age of 60 years	4
Scientific work of Professor Valentin TOMULEȚ	16
 I. THE IMPACT OF THE TZARIST REGIME OF DOMINATION ON THE SITUATION OF POPULATION, GENESIS AND EVOLUTION OF BOURGEOIS AND NOBLES ELITES FROM BESSARABIA	
1.1. The protests and the revindications of the Bessarabian people in the first decades after the annexation of the territories between the Prut and Dniester rivers to Russia (years 1812-1828)	36
1.2. The repercussions of the presence of Russian military troops of occupation on the population of Bessarabia (years 1812-1830)	70
1.3. The impact of the annexation of Bessarabia to Russian Empire: exodus of the population to over the Prut Moldova (1812-1828).....	94
1.4. The repercussions of tsarist domination regime on genesis and evolution of commercial bourgeoisie of Bessarabia (1812-1868)	116
1.5. Some considerations on factors that generated mentality shifts of the landlords in Bessarabia under tsarist domination (1812-1817)	150
 II. TRADE AND CUSTOMS POLICY OF TSARISM IN BASARABIA AND ITS INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF TRADE AND THE FORMATION OF COMMERCIAL BOURGEOISIE	
2.1. New opinions on the development of trade of Bessarabia in first half of 19 th century	164
2.2. From liberalism to protectionism in customs and commercial policy of tsarism in Bessarabia (1812-1825)	170
2.3. Characteristics of Russian customs and commercial policy promoted by imperial administration in Bessarabia in the ,20s of the 19 th century	202
2.4. Tsarism commercial policy in Bessarabia and its influence on the formation of national bourgeoisie (years 1812-1868)	217
2.5. Basic features of tsarist trade and customs policy in Bessarabia and features of constitution of commercial bourgeoisie (years 1812-1868).....	225
2.6. The influence of commercial activities of hebrew merchants on the evolution of medium social states of Bessarabia (years 1812-1868).....	236
2.7. The establishment of special administration of city Ismail and its role in the evolution of commercial bourgeoisie (1830-1853).....	242
 III. THE CONSTITUTION OF COMMERCIAL AND INDUSTRIAL BOURGEOISIE FROM BESSARABIA	
3.1. Bessarabian bourgeoisie in modern age (Classification, characteristics, evolution).....	259
3.2. The elites of Bessarabian bourgeoisie: Armenian and Greek wholesale merchants (1812-1868).....	290
3.3. Jewish component in the ethnical structure of the commercial bourgeoisie in Bessarabia (1812-1868)	318

IV. BESSARABIA IN THE RUSSIAN INTERNAL MARKET SYSTEM

4.1. Moldova's trade relations with the Russian Empire during Russo-Turkish war of 1806-1812.....	334
4.2. Some problems of discussion on inclusion of Bessarabia in the internal russian market (years 1812-1868).....	347
4.3. The stages and the specific of inclusion of Bessarabia into the system of Russian domestic market (years 1812-1868).....	356
4.4. Trading of bessarabian agricultural commodities on the markets of ukrainian and other Russian gubernias (years 1812-1868).....	382
4.5. The commercialization of merchandises from Ukraine and other Gubernias on the Bessarabian Market (1812-1868).....	395
4.6. The role and significance of trade in establishment and expansion of economic relations of Bessarabia with Ukrainian gubernias (years 1812-1868).....	414

V. THE INTEGRATION OF BESSARABIA IN THE RUSSIAN FOREIGN TRADE THROUGH THE PORTS OF ISMAIL, RENI AND ODESSA

5.1. The role of Ismail and Reni ports in Bessarabia's external trade through the Black Sea (1812-1856).....	431
5.2. The role of Ismail and Reni merchants in trade of Bessarabia with Sublime Porte in the '30s of the nineteenth century	464
5.3. The role of Odessa port in export of grain from Novorossiya and Bessarabia in the '20s-'60s of the 19 th century).....	481

VI. ROMANIAN LANGUAGE IN THE JUDICIAL PROCEDURE AND TENTATIVES OF CODING OF LEGISLATION IN BESSARABIA

6.1. Boycott of Russian Officers of the Application of Moldovan (Romanian) Language in Judicial Proceedings in Bessarabia (29 April, 1818 - 29 February, 1828) (<i>The Case of Bender and Hotin Ispravnic</i>).....	500
6.2. Bessarabian nobility and state imperial administration position regarding the codification of bessarabian legislation (Based on the report of the Secretary of State Urusov from October 13, 1867)	518

VII. VARIA

7.1. Currency circulation in Bessarabia in the first decades after its annexation to the Russian empire	533
7.2. The numerical dynamic and the social structure of the population of Tabani village, in Hotin county, according to the fiscal censuses in the 1820s-1850s	551
7.3. Jewish colonies in Bessarabia in the 19 th century	576
The celebrated Valentin Tomuleț in pictures	591
Anthroponomical Index.....	604
Abbreviations	613